

Móring Andrea¹ – Molnárné Czirják-Nagy Zsuzsanna²
– Patkó Csaba¹ – Rácz Kinga² – Veitz Gábor Tamás¹

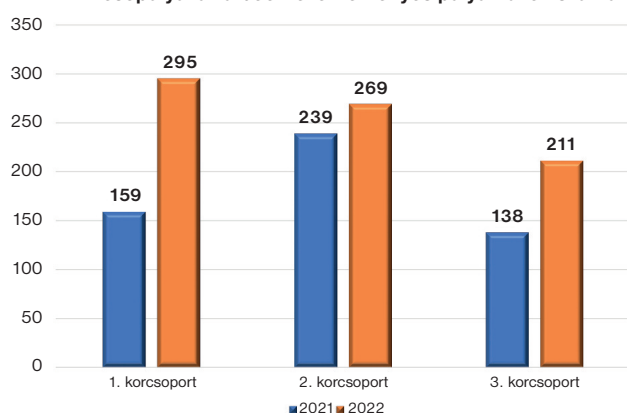
¹ Szabó Szabolcs Alapítvány ² Richter Gedeon Nyrt. | andrea.moring@ed.ac.uk

A mi mesénk tanulságai, avagy a TETT-mesepályázat az első visszajelzések tükrében

1. A TETT-kutatás háttere

A TETT-mesepályázat a 2021/22-es és a 2022/23-as tanévben kiírt mese- és novellaíró pályázat, melyre az első évben 536, a másodikban pedig 775 érvényes pályázat érkezett lelkes, ifjú meseíróktól és meseíró párosoktól. A pályázatok korosztályok szerinti eloszlását a két évben az 1. ábrán szemléltetjük. A pályázat célja, ahogy az a TETT honlapján is olvasható (1), „hogy segítse a diákok számára a természettudományok megszerettetését, a tudományok műveléséhez elengedhetetlenül szükséges íráskészség, a kreatív és egyben precíz gondolkodás alapjainak elsajátítását, képzeletük fejlesztését, alkotóerejük felfedezését”. De hogy ezt a célt milyen mértékben sikerült elérnünk, arról eddig csak egy-egy erre a fejlődési élményre konkrétan utaló pályamű alapján (pl. 2), a 2021-ben díjazott alkotókkal való személyes találkozások tapasztalataiból és a különböző médiumokban megjelent interjúkból (3–5) következtethetünk.

A TETT-mesepályázatra beérkezett érvényes pályaművek száma

1. ábra. A beérkező pályázatok korcsoport szerinti eloszlása a 2021-es és 2022-es pályázat esetén. 2021-ben az 1. korcsoportban az 1–4. osztályos, a 2. korcsoportban az 5–8. osztályos, a 3. korcsoportban pedig a 9–12. osztályos tanulók indultak. 2022-ben a besorolás némileg változott: az 5. osztályosok az 1. korcsoportban indultak, valamint a harmadik korcsoportban minden diák indulhatott, aki még nem szerzett érettségi bizonyítványt

Ezek alapján szükségszerűnek tűnt, hogy szervezett és célzott formában kérjük a TETT-mesepályázat résztvevőinek visszajelzését arról, hogy a pályázat kiírásával vajon elértük-e, elérjük-e kitűzött céljainkat. Ugyanakkor munkánkat az a remény is vezérelte, hogy a pályázóktól és a mentoroktól beérkező válaszok ismeretében a pályázat kiírását és meghirdetését oly módon fejleszthetjük a jövőbeli pályázati ciklusokban, hogy azzal nemcsak több érdeklődő diákot szólíthatunk meg, de céljainkat is a lehető leghatékonyabban valósíthatjuk meg.

A felmérést 2022. december 21. és 2023. január 13. között végeztük a második és a harmadik korcsoport pályázói és mentorai körében (visszajelzés azonban egy első korcsoportban résztvevő mentortól is érkezett). A visszajelzéseket kétféle formában gyűjtöttük: online egy anonim kérdőív segítségével, illetve előre meghatározott kérdések, kérdéskörök alapján interjúkat készítettünk néhány a versenyen részt vevő diákkal, valamint a mentor szerepét ellátó szülővel és tanárral. Az online kérdőív többségében feleletválasztós kérdéseket tartalmazott, de voltak közöttük olyanok is, amelyekben a kitöltőnek szöveges választ kellett adnia. Az interjúk során kizárólag olyan kérdéseket tettünk fel, melyek lehetőséget adtak a válaszadónak gondolataik részletes kifejtésére. Az online kérdőív kérdései, illetve az interjúknál alkalmazott kérdéssorok elérhetők a TETT-mesepályázat honlapján (6).

A visszajelzések gyűjtését szűk körben végeztük. A kérdőívet 29 pályázó (18 a második, 11 a harmadik korcsoportból) és 22 mentor töltötte ki (15 a második korcsoport, 7 a harmadik korcsoport diákját mentorálta, 7-en szülők, 13-an tanárok, akik közül 2-en tanárként a saját gyermeküket támogatták, illetve volt egy diákmentor és egy mesemondó is a válaszolók között), illetve 10 interjúalannal, köztük 5 diákkal és 5 mentorral beszélgettünk. Ezeket a számokat összevetve a pályázaton részt vevők számával egyértelmű, hogy kutatásunk eredményei nem tekinthetők reprezentatívnak, ezért a válaszokat úgy tekintjük és közöljük, mint előzetes betekintést a résztvevők TETT-tel kapcsolatos élményeibe, mely reményeink szerint előkészítésként szolgálhat egy jövőbeli, szélesebb körben végzett kutatásnak. Ugyancsak a válaszadók csekély számát tekintve, ebben a cikkben nem részletes és tudományosan megalapozott statisztikai elemzést közlünk, ehelyett a visszajelzésekből általánosan kirajzolódó tanulságok bemutatására koncentrálunk az alábbi szempontok szerint:

– a mesepályázat általános fogadtatása,

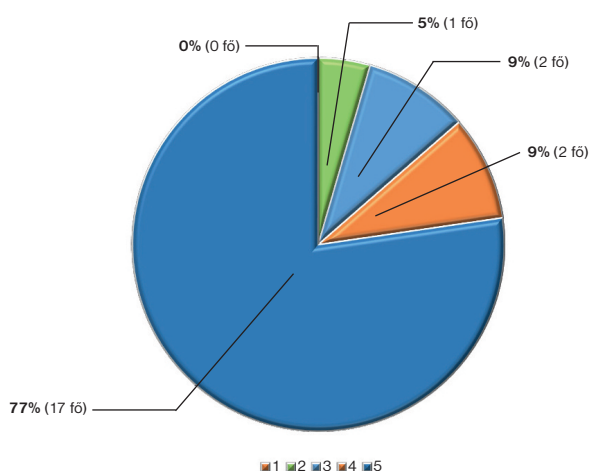

- a TETT diszciplinaritása,
- a pályázat érzelmi hatásai a gyerekekre,
- tapasztalatok az írás folyamatára vonatkozóan,
- a mentorok szerepe,
- valamint a gyerekek készség- és személyiségfejlődése a pályázat hatására.

2. A TETT általános fogadtatása

A TETT-mesepályázat döntően pozitív megítélés alá esett. A mentorok szöveges válaszaikban úgy vélekedtek, hogy a pályázat kiváló lehetőség a diákok számára mind természettudományos tudásuk, mind íráskészségük, mind személyiségük fejlesztése szempontjából. A résztvevők pályázattal kapcsolatos pozitív érzéseit erősítette a TETT „felfelé húzó légköre”, szervezettsége, illetve hogy a pályázat során „megbecsülték a diákok munkáját”. Ezek komolyan motiválták a pályázaton való újbóli részvételt 2022-ben. Ahogy az egyik interjúban megszólaló diák is jelezte: „Másodszorra már inkább az első pályázat miatt indultam, meg-tetszett az egész pályázatnak a hangulata, nem feltétlenül a sikerem miatt.” Ugyanakkor a válaszokból kiemelkedett a pályázat ötlete, témája és célja is mint vonzerő a pályázaton való ismételt részvételre. A diákok válaszaiból az is egyértelműen körvonalazódott, hogy a pályázat pozitív megélésének alapélménye az írás örömeiből fakadt.

„Másnak is ajánlottam/ajánlani fogom, hogy vegyen részt a pályázaton”

2. ábra. Válaszok megoszlása a „Másnak is ajánlottam/ajánlani fogom, hogy vegyen részt a pályázaton” állításra. A magasabb értékelés erősebb egyetértést jelöl. A kérdést csak a mentoroknak tettük fel

A mentoroknál a pályázat kedvező fogadtatása visszaköszött a számok szintjén is. Arra a kérdésre, hogy ajánlaná-e vagy ajánlotta-e másnak a TETT-mesepályázatot, 77,3% (17 fő) válaszolt határozott igennel, a legerősebb egyetértést, az 5-ös feleletet választva (3-asnál kisebbet csak egyetlen fő jelölt meg, 2. ábra). A diákok közül ugyanerre a kérdésre az igen/nem lehetőségből 82,8% (24 fő) választotta az előbbi.

3. A TETT mint a természettudományok és az irodalom találkozási pontja

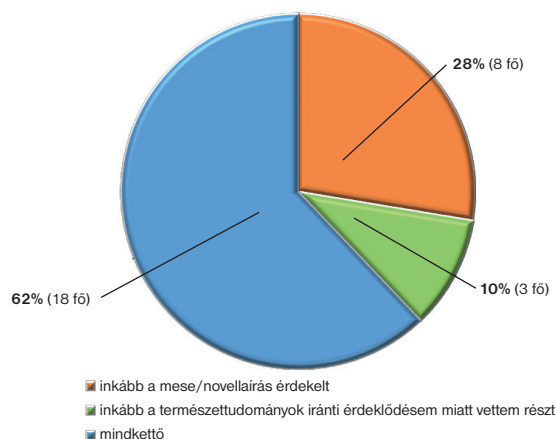
Ahogy arra ifj. Szántay Csaba is rámutat (7), a TETT-mesepályázat kiváló terepet szolgáltat ahhoz, hogy a reál és humán jellegű tehetségkomponensek együttesében rejlő potenciált kiaknázza,

ugyanakkor a gyerekeket hatékonyan segítheti annak felismerésében, hogy a világ nem egymástól elhatárolt tantárgyak összessége. A beérkező visszajelzésekből tisztán látszott, hogy a mentorok osztják ezt a véleményt, és üdvözlők a természettudományok és az irodalom összekapcsolását. „Sokan nem értik a tudás és kompetenciák fontosságát, amihez a természettudományi tantárgyak hozzá tudnak járulni. Ez a verseny a véleményem szerint képes megmutatni, hogy más is van a magyarországi és a matematikán túl” – fogalmazott az online kérdőív egyik névtelen kitöltője. A névtelen válaszadók között az egyik mentor érdeklődését kifejezetten a két terület összefonódása és az abban rejlő pedagógiai lehetőség keltette fel a TETT iránt: „A pályázattal nevelési célom volt a gyerekek figyelmét felhívni egy interdiszciplináris, több tehetségterületet felölelő munka lehetőségére.” Az interjúban az egyik megkérdezett mentor is kiemelte a természettudományok és az irodalom összefonódását: „Zseniális gondolatnak tartom [a pályázat] interdiszciplinaritását. Egy irodalmi műfajt kell alkotni természettudományos témakörben.”

De hogyan jelent meg ez az interdiszciplinaritás magukban a válaszokban? A részt vevő gyerekek 62,1%-a (18 fő) úgy nyilatkozott, hogy a pályázatban mind az írás, mind a természettudományos vonal vonzotta őket, 27,6%-ot (8 fő) kifejezetten az írás vonzotta, míg a maradék 10,3%-ot (3 fő) érdekelt a természettudományos szempontból a pályázat (3. ábra). Hasonló tendencia jelent meg a kérdőív azon írásos választ kívánó kérdésénél is, ahol arról kérdezték a gyerekeket, hogy mi volt a céljuk a pályázaton való részvétellel. A legtöbb válaszban megjelent a természettudományok és az írás iránti együttes érdeklődés, egyikük így fogalmazott: „Szerettem volna kipróbálni magamat egy olyan pályázaton, ahol mind a természettudományos kompetenciáimat, mind az íráskészségemet kibontakoztathatom”, egyik interjúalanyunk pedig elmondta, hogy mivel nem érzi magát sem humán, sem reál beállítottságúnak egyértelműen, a meseírás a kiteljesedés érzését nyújtotta számára. Érdekes volt látni, hogy míg ennél a kérdésnél voltak gyerekek, akik kifejezetten az írási tehetségük próbatételét emelték ki mint a pályázás célját, addig a természettudományos ismeretek megcsillogtatása önmagában nem jelent meg. Ez alátámasztani látszik a TETT alapfilozófiájának egyik kulcselemét: a természettudományok megszerettetése a kreatív irodalmi íráson keresztül igen hatékony eszköz lehet.

A visszajelzések további említésre méltó vetülete, hogy az irodalmat és reál tárgyakat felölelő pályázatnál milyen háttérű men-

„Mi vonzott a pályázatban?”

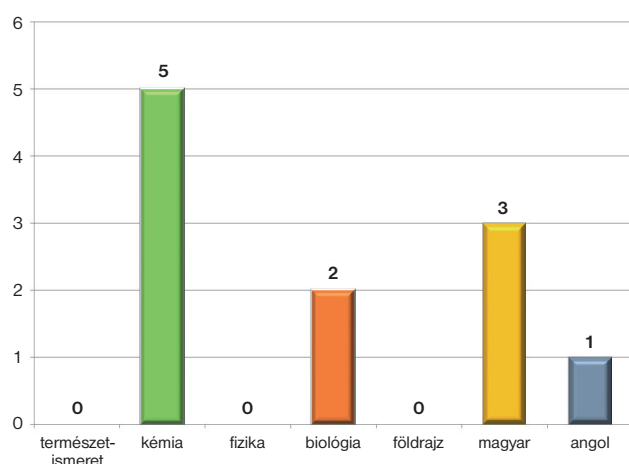

3. ábra. Válaszok megoszlása a „Mi vonzott a pályázatban?” kérdésre. A kérdést csak a pályázókra tettük fel

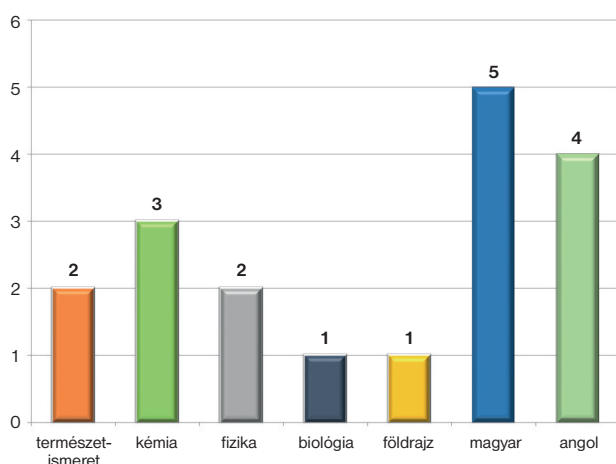
torok segítették a gyermekek munkáját. A válaszadó gyerekek közül csupán 9-en nyilatkoztak úgy, hogy munkájukban pedagógusi segítséget kaptak, de közöttük csak 3-at mentorált magyar tanár, a többieket valamilyen természettudományi szakos oktató segítette (4. ábra). A megoszlás kiegyenlítettebb volt a tanármentorok válaszai között. A 13 válaszadó közül 5-en jelölték meg a magyart, illetve az „egyéb” válaszok között megjelent a könyvtárismeret és a történelem is a humán tárgyak képviselőiben (5. ábra). Idekivánczik az interjúk során hallott tanulságos történet is, mely jól példázza a TETT-mesepályázat hiánypótló szerepét a közoktatásban: „Egy jól motivált irodalom szakos tanár felkereste az ugyancsak jól motivált földrajz szakos tanárt, hogy megkérdezze tőle, ki az, aki ügyes nála, de ezen a ponton ez megakadt. Attól kezdve, hogy egy bölcsésznek együtt kellene működni egy természettudóssal, nem tudják, hogy osszák meg a munkát, illetve bonyolult lenne a szervezés, és úgy érzik, nincs értelme annyi energiát befektetni, mert ők sosem dolgoznak együtt.” Bár a pályázati rendszer jelenleg egyetlen mentor megjelölését engedi a részt vevő diákoknak, izgalmas volna látni, hogy a jövőben a pályázat milyen újfajta, humán és reál tárgyakat összekapcsoló tanári kooperáció létrejöttét mozgódhatja elő egy-egy diák mentorálása kapcsán.

„Milyen tárgyat tanít a mentorod?”

4. ábra. Válaszok megoszlása a „Milyen tárgyat tanít a mentorod?” kérdésre. A kérdést csak a pályázóknak tettük fel

„Kérjük add meg, milyen szakon tanítasz!”

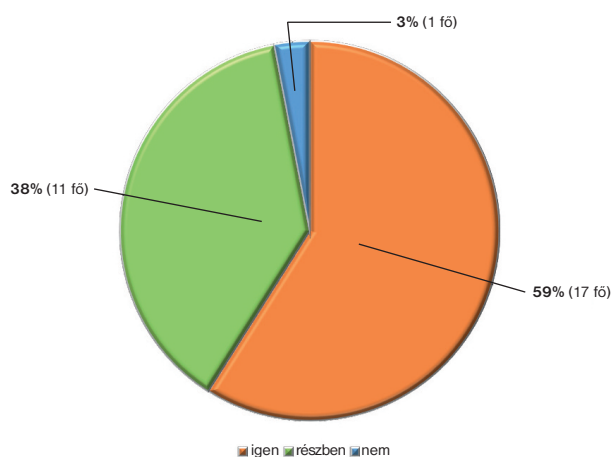
5. ábra. Válaszok megoszlása a „Kérjük add meg, milyen szakon tanítasz!” kérdésre. A kérdést csak a tanármentoroknak tettük fel

4. A TETT gyerekekre gyakorolt érzelmi hatásai

Mint arra ifj. Szántay Csaba is kitér (7), a gyerekek természettudományos pályára való fordítása, ahogy ő fogalmaz, „bevadítása”, nagyban múlik az őket érő meghatározó érzelmi hatásokon (lásd „referenciaérzelmek”). Az egyik anonim tanármentor éppen ebben az élményszerzésben látta a mentorálás fontosságát: „szerettem volna a gyerekeknek is élményt biztosítani ezáltal” – nyilatkozta. A visszajelzésekben kimagaslottak a pályázattal kapcsolatos, a személyiség fejlődésének szempontjából döntő erejű pozitív érzelmek, de találtunk példákat negatív érzelmekre is.

A pozitív érzelmek, élmények közül a válaszok alapján a sikerélmény (ideértve az elismerést is) és a büszkeség voltak a legmeghatározóbbak. A sikerélményről árulkodik, hogy a válaszadó gyerekek közül csupán egy érezte úgy, hogy a pályázattal való célja nem valósult meg, tizenheten (58,6%) elértnek, 11-en (37,9%) részben elértnek tekintették céljukat (6. ábra). Arra a kérdésre,

„Elérted ezt a célt?”

6. ábra. Válaszok megoszlása az „Elérted ezt a célt?” kérdésre. A kérdést csak a pályázóknak tettük fel

hogy büszké-e meséjükre, történetükre, kettő kivételével (6,9%) az összes válaszadó igennel válaszolt (27 fő, 93,1%). Ezeknek a pozitív élményeknek a vélhető hatása tükröződik abban, hogy többeket az első pályázati évben elért sikerük motivált az ismételt részvételre. Egyik interjúalanyunk például megosztotta, hogy az első évben kapott különdíja sarkallta arra, hogy újra tollat ragadjon abban a reményben, hogy nemcsak megismételje, de túl is szárnyalja az előző évben elért eredményét. De a válaszadók között, anélkül, hogy a második pályázat eredményét ismernék, láthatóan többen is a TETT elkötelezett résztvevőivé váltak. A megkérdezettek közül, akik már kétszer pályáztak (16 fő), szinte mindannyian (15 fő) részt vennének a TETT-mesepályázaton harmadszor is. Ezeknek a pozitív élményeknek a hatása is érvényesülhet abban, ahogy fentebb láttuk (2. rész), hogy a résztvevők többsége ajánlotta vagy ajánlaná a jövőben a pályázatot másnak is.

A történetírás maga összetett élményt, tapasztalatot jelentett a gyerekeknek, melynek folyamatára alább még visszatérünk. Itt az írás során tapasztalt, a visszajelzések alapján legjelentősebb érzelmekre térünk csak ki: az írás öröme. Ahogy fentebb említettük (2. rész), a válaszadók többségének a TETT-tel kapcsolatos alapélménye magának az írásnak a pozitív megélése volt. Ez nemcsak a szöveges visszajelzésekben volt visszatérő motívum,

de a számok szintjén is megjelent. „A pályázat megírása nagy örömet okozott” állítást egy kivételével az összes válaszadó diák igaznak érezte magára nézve (28 fő, 96,6%). A kérdőívet kitöltőtől megtudtuk, hogy az írást kellemes, élvezetes és értelmes időtöltésnek tartották. Többek számára a legnagyobb élményt a mese alakításának, a történet kibontakoztatásának izgalma jelentette. A visszatérő pályázók között többen úgy nyilatkoztak, hogy ezek, az írás során tapasztalt pozitív benyomások motiválták őket a 2022-es pályázaton való részvételre is. Az egyik anonim válaszadó így fogalmazott: „Imádtam az érzéseket, amik magával ragadtak, és csak írtam, írtam ki magamból az érzéseim.” Az interjúk során találkoztunk olyan diákkal is, aki elmondása szerint az első meséjének megírásához csupán a szülői biztatás hatására fogott neki, viszont a pályázat második évében már azért indult, mert saját elhatározásból, az írás öröme által vezérelve szeretne volna megírni története folytatását, mi több, már tervezi a részvételt a következő TETT-en is, hogy megírhasssa többrekes alkotásának következő opuszát.

Bár a „beadításban” talán kevésbé játszik kulcsszerepet, mégis említésre méltó a válaszokban megjelent pozitív élmények között a TETT első pályázatának 2022. január 25-én megrendezett ünnepélyes díjátadója. Az eseményre a Magyar Tudományos Akadémián került sor, melynek a zenés műsor mellett részét képezte az is, hogy a pályázat védnökei, Döbrentey Ildikó és Levente Péter fel is olvastak a díjazott írásokból, illetve hogy a díjakat a Richter Gedeon Nyrt. és a Szabó Szabolcs Alapítvány képviselői, valamint a TETT zsűritagjai adták át a gyerekeknek, melynek részeként rögtönzött interjúkat is készítettek a nyertesekkel a színpadon. Ezzel igyekeztünk emelkedett hangulatot teremteni és megadni a kellő elismerést az ifjú meseíróknak. Törekvéseink az interjúalanyok elmondása szerint nem voltak hiábavalók. „Az iskola különbuszt indított a díjátadóra, a gyerekeknek és a szülőknek is óriási élmény volt” – mondta el az egyik mentor, jelezve a lehetőséget, hogy az iskola saját hatáskörén belül tovább fokozhatja a gyerekek TETT-tel kapcsolatos élményeit. Az egyik különdíjasunk számára pedig egészen különös jelentőségű volt a helyszínválasztás. Mint elmondta, korábban édesapja is az MTA-n részesült szakmai elismerésben, így a családjában hatalmas dicsőségnek számított, hogy ő is itt vehette át a díját. Nála akár a díjátadó pusztas helyszínválasztása is segíthet a tudományos kutatói identitás felfedezésében.

A válaszok további érdekes vetülete volt, hogy míg sokak számára motiváló erőt jelentett – ahogy többen fogalmaztak – „a komoly díjazás” (az első helyezettek 200 000 Ft, a második helyezettek 150 000 Ft és a harmadik helyezettek 100 000 Ft értékű tárgyi nyereménnyel térhettek haza), sem az interjúkban, sem a kérdőív szöveges válaszaiban nem jelent meg az áhított nyerevények megszerzésének élménye. Ebből az a megállapítás körvonalazódik, hogy a válaszadó gyerekek körében bár az értékes nyeremények nagy vonzerővel bírtak, a győzelem pusztas öröme fontosabb volt számukra, melynek legfőbb komponense, ahogy fentebb jeleztük, a sikerélmény és az elismerés. A visszajelzések alapján az elismerés érzésének fontos része volt a kiemelt művek nyomtatásban való megjelenése a TETT-mesekönyvben (8), melyre alább még visszatérünk.

A 2021-es pályázaton 608 pályázó vett részt, melyből 18-an lettek díjazottak (köztük többen mint kétfős csapat vettek részt), valamint 173 írásmű került bele a TETT-mesekönyvbe (köztük 27-et nem egyéni szerző, hanem szerzőpáros jegyzett), ami szükségszerűen előre vetíti, hogy a pályázaton részt vevők között lesznek, akiknek nem siker-, hanem kudarcélményt jelent a verseny.

Ahogy ifj. Szántay Csaba is kiemelte (7), a TETT segíthet a gyerekeknek megtanulni a kudarcok feldolgozását, illetve azt, hogy ezeket saját javukra fordítva hogyan építkezhetnek belőlük. Az interjúkban az egyik mentortanárról így reflektált erre: „Mint minden verseny, ez is tökéletesen alkalmas eredménytől függően a sikertűrő vagy kudarcűrő stratégiák kialakítására.” A résztvevők írásos visszajelzéseiben a kudarcélmény leírása volt, hogy egészen röviden jelent meg: „rosszul sikerült”. Máshol viszont a kudarc feldolgozása és az abból való okulás felé tett első lépés is egyértelműen megjelent, aktívan kutatva a választ a belső hang „Miért nem nyertem?” kérdésére: „Elolvastam a nyertes pályázatokat és még jobban nem értettem, hogy miért nem sikerült. Követtem a szabályokat és mégsem sikerült.” Továbbá akadt a válaszok között olyan is, amelyben már kristálytiszta tükröződik a kudarc fejlődést elősegítő szerepe. Ahogy a kérdőívben az egyik kitöltő fogalmazott, azért szeretne harmadszor is pályázatot beküldeni a TETT-re, mert „hátha egyszer tetszeni fog a zsűrinek”, amit ír. Mindezek mellett a kudarcból való félelem bénító erejével is találkoztunk a válaszokban. Egyik díjazott interjúalanyunk megosztotta, hogy azért nem szeretett volna indulni a 2022-es mesepályázaton, mert tartott attól, hogy ha nem tudná a 2021-es év sikerét megismételni vagy felülmúlni a versenyen, a TETT rossz élményként maradna meg számára.

5. A TETT mint az írás élményét kínáló lehetőség

Mint az előző részben említettük, a válaszadó gyerekek számára általánosan pozitív élmény volt az írás folyamatának meg tapasztalása. A visszajelzések azonban betekintést adtak arra vonatkozóan is, hogy hogyan élték meg a meseírás különböző folyamatait.

A történetírás elkezdésével kapcsolatban a szöveges válaszokból egyrészt megtudtuk, hogy több mentor a témaválasztásban segítette diákjait vagy gyermekét, viszont ezután a részletek kidolgozásában a meseírók már nem igazán szorultak segítségre. „A legnehezebb feladat maga az ötlet kitalálása volt a gyerekeknek, abban volt talán a legnagyobb szükségük a segítségre, de amikor ez megvolt, gyorsan megírták a mesét” – mondta el az egyik mentoráló interjúalanyunk. Ezzel összecseng az is, hogy a mentorok közül csupán egy számolt be arról, hogy természettudományos ismeretekkel járult volna hozzá a készülő írásműhöz. Ifj. Szántay Csaba is említette (7), hogy az írást először „erőltetni kell”. Pontosan erről a kezdeti akadályról tett említést egyik fiatal interjúalanyunk is: „Az elején mindig szenvedni szoktam, nehezen indul be az írás. [...] Amikor túllendültem a kezdeti nehézségeken, jobban ment”, de hasonló élményről számolt be egy másik interjúalanyunk is: „Bármennyire lelkes voltam, amikor tényleg el kellett kezdeni írni, az nehezebb volt.” Ám felmérésünkben találkoztunk üdítő ellenpéldával is az elindulás és témaválasztás nehézségét illetően, egyik interjúalanyunk így mesélt arról: „Egyből a cukor jutott az eszembe, és eköré kezdtem felépíteni a történetemet.”

A válaszokban szintén megjelent, hogy a gyerekek meg tapasztalták az írás fluktuáló folyamatát, az aktív-inaktív periódusokat, esetleges írói blokkokat. Az egyik megkérdezett mentortanárról úgy vélekedett, hogy az írás folyamatának éppen ez a hullámzó intenzitása jelentette az egyik legnagyobb nehézséget a gyerekek számára, kiemelve a mentorok motiváló szerepét az írás inaktív periódusaiban. Ez a kérdőív eredményeiben is visszaköszött, ugyanis több mentor számolt be arról, hogy a meseírók-

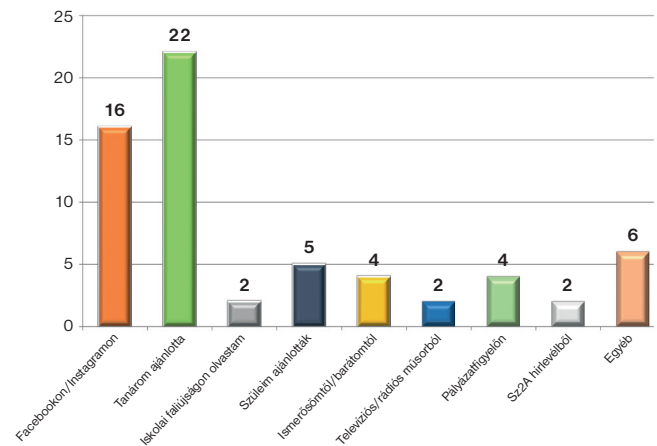
nak az általa nyújtott segítség a motiválásban és a biztatásban jelent: „Egyengetni az útján [a diákot], biztatni, véghezvinni” – fogalmazott az egyikük. Az interjún az egyik diák elmondásában az írói blokk és a mentori segítség így jelent meg: „Az elsőnél volt ilyen [írói blokk], ott is az eleje felé, hogy inkább abbahagynám, de apukám hatására folytattam, még az iskolából is kivett egy napra emiatt. Ő segített át ezen az időszakon.”

Egyértelmű volt, hogy a felmérésben részt vevők körében a TETT abban a tekintetben is elérte a célját, hogy lehetőséget biztosított a gyerekeknek az elmélyült írás állapotának megtapasztalására, és ez az élmény könnyen válhat a „bevezetés” eszközévé (7). „Számomra az elmúlt öt hónap (ameddig dolgoztam rajta) hosszú, de tartalmas volt. Ha visszagondolok rá, csupa pozitív élmény jelenik meg előttem” – fogalmazott a kérdőívet kitöltők egyike. „Egy hónapon keresztül mindennap írtam a mesét” – osztotta meg egy másik kitöltő diák. Egyik interjúalanyunk pedig így nyilatkozott az alkotói elmélyülés élményéről: „Elkezdtem írni, és írás közben jött a mese.” Ezenkívül találkoztunk olyan válasszal is, mely arról tanúskodott, hogy volt olyan pályázó, akinek kifejezetten az volt a célja a TETT-en való részvétellel, hogy mélyebben elmerüljön egy természettudományos témában. Azonban a pályázat abban is kihívást állít a gyerekek elé, hogy megtanulják időkeretek közé szorítani ezt az alkotói elmélyülést. A kérdőívben 22 mentorból 9 jelezte, hogy feladatának érezte, hogy a pályázót a határidő betartásában segítse.

A TETT-pályázatírásnak ugyancsak fontos vetülete, hogy a gyerekek potenciálisan nem csak a „fióknak” írják műveiket, hiszen a zsűri által kiválasztott érdemes pályamunkákat nyomtatásban, a TETT-mesekönyvben jelentetjük meg. Ez a gyerekek számára előre vetítheti egy-egy tudományos publikáció megjelenésének élményét is. A válaszadók között számos pályázót kifejezetten a mesekönyvbe kerülés sarkallt a versenyen való részvételre, „A céltom csupán annyi volt, hogy mesémet majd ismerősöknek, rokonoknak is meg tudjam mutatni” – írta az egyikük. Ezenkívül a mentorok visszajelzéseiben is visszaköszött, hogy többen a nyomtatásban való megjelenéssel igyekeztek fenntartani a gyerekek motivációját. Az egyik pedagógus az interjún ezt így fogalmazta meg: „A gyerekeket egyértelműen a mesekönyv motiválta! Nem a díj érdekelté őket, hanem az, hogy bekerüljenek a könyvbe. Nagyon lelkesek voltak emiatt, és ez óriási dicsőség nekik is, nekünk is.” Az egyik mesekönyvbe került alkotás szerzőjének édesapja pedig arról számolt be, hogy igazán nagy dolog volt gyermeke számára, amikor írását először foghatta a saját kezében. Mint az számos beszámolóból kiderült, a nyomtatásban való megjelenés pusztán büszkeségét tovább emelte a gyerekek számára, hogy a könyvben publikáló fiatal alkotók saját iskolájukban, társaik előtt vehették át tiszteletplédányukat a TETT-mesekönyvből.

Az írás folyamatával kapcsolatban fontos kérdés, hogy vajon a mentorok ebben hogyan tudtak segíteni. Amint láttuk, többen jelezték, hogy a témaválasztásban, az írói motiváció fenntartásában, illetve a határidő betartásában segítettek. Azonban, ami az írásos válaszok nagy többségében – 17-ben a 22 válaszból – megjelent, az valamilyen helyesírási, stilisztikai, fogalmazási (beleértve a témakövetést és lényeglátást) segítség volt. Szintén többen említették, hogy segítettek a történet tömörítésével, ahogy az egyik kitöltő is jelezte a kérdőívben: „A karakterszámok tekintetében nem lennének ennyire kimért, rossz, amikor vissza kell nyesni egy jól megírt történetet.” Ugyanerről egy megkérdezett meseíró így nyilatkozott: „A legnagyobb nehézséget a leütésszám betartása okozta.” Ebben a vonatkozásban a TETT csapata úgy gondolkodik, hogy sok tudományos (és nem tudományos) írásmű sajátja a ka-

„Hol értesültél a TETT meseíró pályázatról?”

7. ábra. Válaszok megoszlása a „Hol értesültél a TETT meseíró pályázatról?” kérdésre. A kérdést az összes kitöltőnek feltettük

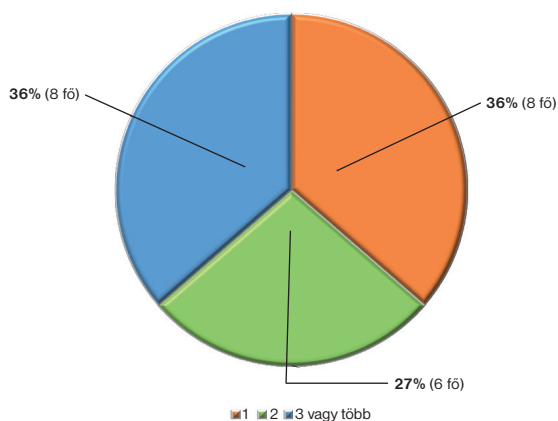
rakterszám kötöttsége, így a TETT szellemiségének értelmében ennek a plusz kihívásnak is célzott nevelő szándéka van.

6. A mentorok összetett szerepe a pályázók támogatásában

A fentiekben már láttuk, hogy a mentorok milyen fontos szerepet töltek be a diákok támogatásában az írás folyamata során, azonban a felmérésből a mentori segítségnek további vetületeibe is betekintést nyerhettünk. A segítő felnőttek szerepe már a gyerekek figyelmének a TETT-mesepályázatra való felhívásában megjelent. Bár a „Hol értesültél a TETT meseíró pályázatról?” kérdé- sünket az összes kitöltőnek feltettük, „a tanárom ajánlotta” (22 fő) és a „szüleim ajánlották” (5 fő) válaszok száma (7. ábra) arról árulkodott, hogy a gyerekek döntő többsége (27 fő a 29-ből) személyes úton és nem a különböző médiumokból (közösségi média, televízió, rádió, pályázatfigyelő és egyéb weboldalak vagy iskolai faliújság) szerzett tudomást a versenyről. A gyerekek figyelmének felhívása az anonim mentorok válaszaiban is visszaköszött, az esetek 77,3%-ában (17 fő) a mentorok kezdeményezték az együttműködést a pályázóval és nem a gyerekek keresték meg őket. Az interjún az egyik mentor ezt így kommentálta, a szülői háttér fontosságát kiemelve: „A gyereket nehéz megszólítani [...] Tényleg csak a tehetségesek közül néhány százalék az, aki magától nekiáll egy ilyennek. A szülő nagyban tudja motiválni a gyereket, a szülői háttér nagyon fontos ebben.” Az interjún találkoztunk olyan mentorról is, aki egészen komoly erőfeszítést tett, hogy felhívja a 2022-es pályázatra a figyelmet: kötelező feladatnak adta ki diákjainak egy TETT szabályainak megfelelő mese megírását (a gyerekek szabadon dönthettek írásművük versenyztetéséről). A tanárnő elmondta, meglepetésére számos jó ötletű és jó stílusú alkotás született, ami egyértelműen utal a gyerekekben szunnyadó, csak felfedezésre váró rejtett potenciálokra.

A visszajelzésekből látható volt az is, hogy a mentorálásban nagyon fontos szerepet kapott a mentor saját személyisége, saját lelkesedése, illetve saját történetírással kapcsolatos tapasztalata. „A nyitott gyerekeknek csak kellő lelkesedéssel fel kell villantani a lehetőséget és máris »magával ránthatja« őket az ember” – fogalmazott az egyik interjúalanyunk, az egyik anonim diák pedig megosztotta: „Motivált, hogy a kedvenc tanárom ajánlotta, végig támogatott.” A mentoroktól kapott válaszok alapján többen a pályázóval eltöltött időben látták a motiválás kulcsát, a válaszokban

„Hány pályázatiírónak adtál mentori segítséget?”

8. ábra. Válaszok megoszlása a „Hány pályázatiírónak adtál mentori segítséget?” kérdésre. A kérdést csak a mentoroknak tettük fel

olvastunk közös természetismereti sétákról, beszélgetéssel eltöltött órákról. Az egyik interjúalanyunk így mesélt erről: „A közös munka élménye mélyíti a tanár-diák kapcsolatot. A diákok jobban tisztelik azokat a tanárokat, akik hosszan foglalkoznak velük, mert érzik, hogy fontosak a pedagógus szemében”, egy másikuk pedig megosztotta: „Sűrűn kommunikáltunk, még az őszi szünetben is folyamatosan cseteltünk, jöttek a kérdések.” Az ilyen tanár és diák közötti összehangolódás révén a pedagógus olyan példaképpé válhat tanítványa számára, mely potenciálisan felkeltheti a gyermek érdeklődését a természettudományos hivatás, azon belül is a természettudományi szakos tanári pálya felé (lásd „bevadítás”).

Érdemes kitérni arra is, hogy a visszajelzésekben az írás kívánta közös munka kapcsán megcsillantak a mentorok élményei is. A pályázat iránti lelkesedésük fokmérőjének tekinthető, hogy a válaszadó mentorok több mint fele, 14 fő (63,6%) több mint egy pályázónak nyújtott segítséget, ebből 8 fő úgy nyilatkozott, hogy 3 vagy annál is több mentoráltja volt (8. ábra). A kérdőívet kitöltő mentorok lelkesedését a munka végeztével büszkeség kísérte, ami jól látszik abból, hogy a válaszadók 86,4%-a (19 fő) teljes mértékben büszke volt mentoráltja pályaművére, a kérdésre adható legmagasabb 5-ös értékelést választva. Ugyanerre a kérdésre egyébként senki sem adott 3-asnál rosszabb választ. Mentori élményeit a kérdőív egyik kitöltője így összegezte: „Számomra is jó volt a mentorálás. Olyan oldalról ismertem meg a tanítványaim, amilyen oldalukat még nem volt lehetőségem. Máshogy voltak kreatívak, nem úgy, mint pl. egy tanórai feladat megoldásában.” Az interjún pedig így nyilatkozott az egyik pedagógus: „Számomra döbbenetes élmény volt, hogy mennyi mindent tudnak a gyerekek. Én osztályfőnökként és szaktanárként nem ismertem a gyerekeknek ezt az oldalát, képességét, hogy hogyan írnak történetet.”

Feltétlen említésre méltó, hogy az interjún lehetőségünk volt Németh Liza Szófia diákmentorral is beszélgetni, aki a 2021-es pályázaton való részvétele után döntött úgy, hogy mentori szerepbe lép a 2022-es TETT-en: „Tavaly én is pályáztam és minden segítséget megkaptam a mentoromtól. Tudom, hogy ez mennyire fantasztikus érzés. Szerettem volna ezt most továbbadni”, illetve egy másik kérdésre adott válaszában hozzátette: „Nagyon sokat meséltem nekik a saját, pályázóként megélt élményeimről és természetesen a TETT-mesekönyvet is megmutattam nekik.” Liza a pályázat hatására csatlakozott önkéntesként az Sz2A-hoz, ahol

mára vezető szerepet tölt be a „diák mentorál diákot” program kialakításában (9), mutatva, hogy ő már bizonyosan megtette az első lépést a természettudományos életpálya felé. Bár saját elmondása szerint Liza nem szeretne tanári pályára állni, szeretne közel maradni az oktatáshoz és gyerekeket segíteni természettudományos tanulmányaikban. Nem tervezett, de nagyon is üdvözölt hozzádka volna a TETT-mesepályázatnak, ha a verseny a jövőben több hasonlóan lelkes fiatal számára szolgálhatna a coaching gyakorlásának terepéül.

Végül fontosnak tartjuk megosztani a visszajelzéseknek a pályázók szélesebb környezetével kapcsolatos vonatkozásait. Érdekes volt látni, hogy a kérdőívet kitöltő diákoknak csak 58,6%-a (17 fő) osztotta meg barátaival, hogy részt vesz a pályázaton, azonban 93,1% (27 fő) nyilatkozott úgy, hogy közvetlen környezete (beleértve szüleit, barátait, ismerőseit) örült, hogy indul a versenyen. A tágabb környezet egyik érdekes hatását villantotta meg az interjún az egyik szülőmentor. Véleménye szerint a mese bizonyos gyermekek számára olyan intim megnyilvánulás, amely publikálás után könnyen válhat érzéketlen emberek támadási felületévé. Mint elmondta, saját gyermekén észrevette, hogy nem szívesen mutatta meg a TETT-mesekönyvet bizonyos tanárainak. Ez a visszajelzés szorosan kapcsolódik a korábban említett kudartűréshez. Ahogy a kudarc is elindíthat bizonyos személyiségfejlődést a gyerekekben, úgy a környezet felől érkező negatív impulzusok segíthetik őt abban, hogy a belső világát reprezentáló történetet, a meseírás iránti érdeklődését és a pályázaton való sikeres megmérettetését, mint identitásának részeit, megtanulja felvállalni tágabb környezete előtt.

7. A gyerekek fejlődése a TETT hatására

A fentiekben számos példát mutattunk a visszajelzésekből szemezgetve arra, hogy a gyerekek számára milyen összetett élményt jelentett mind maga a pályázaton való részvétel (2. és 4. rész), azon belül is az írás folyamatának megtapasztalása (5. rész), illetve a mentorokkal való együttműködésük (6. rész). Ahogy írtuk, ezek megélése kiváló lehetőséget teremt a gyerekek fejlődésére és fejlesztésére számos vonatkozásban. A kérdés azonban, hogy a gyerekek saját és mentoraik elmondása szerint ezek együttes hatására ténylegesen milyen fejlődésen mentek keresztül. A válaszadók a fejlődés két fő vetületére reflektáltak: az írással és a természettudományokkal kapcsolatos ismeretek és készségek fejlődésére, illetve a személyiség fejlődésére.

A gyerekek közül többen úgy nyilatkoztak, hogy a pályázaton való részvétellel céljuk kifejezetten íráskészségük fejlesztése, természettudományos ismereteik szélesítése volt. Hogy ezt jó eséllyel elérték, már az is sugallja, ahogy láttuk (6. ábra), hogy a válaszadó pályázók közül szinte mindenki elértnek vagy részben elértnek tekintette a TETT-tel való célját. Azonban a pályázatra visszaemlékezve, a gyerekek írásos válaszaiban is több ízben megjelent a „sokat tanultam” szófordulat. Egyikük arra a kérdésre, hogy miért venne részt újra a TETT-en így válaszolt: „Sok tapasztalatot lehet szerezni mind a természettudományok, mind az írás területén.” Az interjún megkérdezett mentorok közül szintén több jelezte, hogy az általuk segített gyermek fejlődött mind tudásbővülés, mind szövegalkotás tekintetében. Az egyik szülőmentor úgy nyilatkozott, hogy gyermekei „a mesékről és a természettudományokról is erős alapokat szereztek”.

Az interjún megkérdezett mentorok közül többen úgy vélekedtek, hogy a TETT egyik legnagyobb értéke a gyerekek sze-

mélyiségfejlődésére gyakorolt hatásában rejlik. Ahogy az egyikük elmondta, szerinte a pályázat egyik fontos haszna a „saját írói hang megtalálása, ezzel párhuzamosan identitásépítés”, vagy ahogy egy másikuk fogalmazott: „Az ilyen típusú versenyeknek a személyiségfejlesztés a legnagyobb erénye.” Az egyik édesanya megosztotta, hogy fia önbecsülésére volt kifejezetten pozitív hatással a pályázaton kapott visszajelzés. Ugyanakkor a kérdőívben nyilatkozó mentorok közül sokan legfőbb mentori feladatuknak is tekintették, hogy a pályázat potenciálját felerősítve segítsék a diákok tehetségének kibontakoztatását, önbizalmuk fejlesztését, illetve ahogy az egyik válaszban olvastuk, hozzájáruljanak ahhoz, hogy a gyerekek „rádöbbenjenek tehetségükre”.

A kérdőívet kitöltő gyerekek között sokan voltak, akik elmondásuk szerint azért indultak a versenyen, hogy próbára tegyék képességeiket, megmértelessék magukat, illetve kilépjenek komfortzónájukból. A céljuk elérésére utaló pozitív válaszok nagy aránya (6. ábra) itt is bizakodásra ad okot, de a szöveges válaszok is megerősítették a TETT személyiség- és identitásfejlődésre gyakorolt pozitív hatását. „Megtudtam azt magamról, hogy akármire képes vagyok” – olvastuk például, és „Betekintést nyertem az írók világába” – nyilatkozott egy másik válaszadó, sejtetve, hogy egy lépéssel közelebb került írói identitásának felfedezéséhez.

Végül itt kitérünk arra is, vajon a TETT sikerrel járt-e abban a tekintetben, hogy a gyerekek a pályaművük megírása által jobban megszeressék a természettudományokat. Úgy gondoljuk, hogy maguk a pályaművek önmagukért beszélnek, hiszen többségükben sugárzik a természettudományok szeretete és tisztelete. Törekvésünk sikerét nemcsak az írásművek, hanem interjúalanyaink is megerősítették. Az egyik mentor, aki két diákot is segített a pályázaton, egyik diákjánál a természettudományok iránti, másikuknál pedig kifejezetten a kémia iránti érdeklődés élénküléséről számolt be. Ezenkívül az egyik diák úgy fogalmazott: „[a pályázat] feljebb vitte a lelkesedésemet a természettudományok iránt”, egy másik fiatal meseíró pedig így mesélt ezzel kapcsolatos élményéről: „Nagyon komoly tantárgynak tartottam [a kémiát] és a történet megírása után egyértelműen barátságosabbnak éreztem. Ezután nagyobb lelkesedéssel álltam nemcsak a kémiához, hanem minden természettudományos tantárgyhoz.”

A természettudományok megszerettetésének szempontjából a TETT-mesepályázatnak azonban találoztunk egy indirekt vonatkozásával, mégpedig a TETT-mesekönyvnek ebben a törekvésben betöltött szerepével. Az egyik szülőmentor úgy vélekedett, hogy a könyvekben megvan az a potenciál, hogy a gyerekekhez közelebb vigyék a természettudományokat. Egy másik szülő pedig elmesélte, hogy kisebb gyerekeinek rendszeresen olvasnak fel esti mesét a TETT-mesekönyvből, mely véleménye szerint felkeltheti érdeklődésüket a természettudományok iránt. Ugyanígy az egyik megkérdezett tanár elmondta, hogy a mentoráltjai meséit a pedagógiai gyakorlatban is alkalmazza, ezzel színesítve természettudományos óráinak anyagát. Ez azt sugallja számunkra, hogy a TETT-mesekönyv a tanórák hasznos kelléke is lehet, barátságosabbá, vonzóbbá téve a természettudományokat a gyerekek számára. Bár a TETT-mesekönyv teljes terjedelmében elérhető a pályázat weboldalán, ezek a visszajelzések arra sarkallnak bennünket, hogy átgondoljuk a mesekönyvek nyomtatott változatának szélesebb körben való terjesztését.

8. A visszajelzések nem várt vetülete: a pedagóguspálya jelenlegi helyzete

A fentiekhez kevésbé kapcsolódik szervesen, mégis fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a visszajelzésekben számos utalást találtunk a hazai pedagógusok jelenlegi helyzetére, melyet mélyen átitat a megbecsülésük hiánya mind anyagi, mind emberi szempontból. Ennek egyenes következménye a tanárok motivátlansága. „Már nem tudok hinni a motivátlatlan tanár motiválásának lehetőségében” – mondta el az interjún az egyik tanármentor, majd hozzátette: „A tanárkollégák sokszor ilyenek, nem érdekli őket, mi az a jövő, amire nevelünk.” Arra is kitért: „Sok kolléga úgy van ezzel, hogy »nem indulunk, mert még sosem nyertünk«” – ez a hozzáállás szintén lehet az általános motivátlanság hatása. Az egyik megkérdezett szülő is borúlátó volt ebben a tekintetben: „a túlterhelt és stresszes tanároknak nincs kapacitása új dolgokkal foglalkozni”, az egyik diáknak pedig az interjún az volt a meglátása, hogy „a túlterhelt és nem motivált tanárokat felesleges megszólítani, közvetlenül a diákokat kell elérni”.

A fenti visszajelzéseket szomorúan, de sajnos nem meglepve hallgattuk. Mind a Richter Gedeon Nyrt. saját alapítványai, mind a Szabó Szabolcs Alapítvány sokat és sokféleképpen tesz azért saját hatáskörén belül, hogy ezen a tanári motivátlanságon változtasson. A TETT-mesepályázat csak egy példája annak, amit a felmérésben fentebb is láttunk (6. rész), hogy a pedagógusok milyen elemi hatással lehetnek a gyerekek sokrétű fejlődésére pusztán lelkesedésükkel és (pozitív) személyiségükkel. Ugyanakkor a tanármentorok pozitív élményei azt sugallják, hogy a TETT egy a sok lehetőség közül, hogy ezt a munkájuk minden területén kulcsfontosságú lelkesedést és pozitív szemléletet erősítsük a pedagógusokban.

9. Összefoglalás

A TETT-mesepályázaton részt vevő diákok és mentorok szűk körében végzett felmérésünk előzetes betekintést engedett a verseny fogadtatására a két pályázati évadban és a pályázókra kifejtett hatására. Megtudtuk, hogy a felmérésben részt vevők számára a pályázat, melynek az interdiszciplinaritása vonzott sokakat, pozitív élményként csapódott le. Ennek az identitás megerősítésére potenciálisan alkalmas sikerélmény és a büszkeség volt az alapköve, de hatalmas szerepet kapott benne az írás öröme is. A felmérés igazolta, hogy a TETT kiváló lehetőség a „milyen érzés írni” megismertetésére. Árnyalt képet kaptunk arról, hogy a meseírók hogyan éltek meg az írás sajátos folyamatát, az elkezdés nehézségétől az írói blokkokkal és inaktív periódusokkal tűzdelt elmélyült írás megtapasztalásáig. A válaszok rávilágítottak arra is, hogy bár sok mentor a saját szerepét a helyesírási, stilisztikai és fogalmazási segítségben látta, saját lelkesedésük és személyiségük is kulcsszerepet játszott a pályázók támogatásában.

A TETT-mesepályázat tehát hozzá tudott járulni a gyerekek sokrétű fejlődéséhez: természettudományos ismereteik bővüléséhez, íráskészségük és személyiségük fejlődéséhez. Az eredmények azt sugallják, hogy a TETT jó úton van céljai elérésében, ami kellő motivációs erő számunkra a mesepályázat folytatásához. A visszajelzésekből megismert részletek sokszínűsége arra is sarkall minket, hogy a felmérést a tanulságok ismeretében fejlesszük, és szélesebb körben is megismételjük.

IRODALOM

- [1] A TETT-mesepályázat honlapja. <https://tettmesepalyazat.hu/>. [2023. január 30.]
- [2] Malaczkó Réka: Az én mesém. *TETT: Te és a Természettudományok – Mesés történetek*. Szerk: Bücs-Burján Nóra, Döbrentey Ildikó, dr. Laszlovszky István, Levente Péter, Molnárné Czirják-Nagy Zsuzsanna, Patkó Csaba, dr. Pellioniszné dr. Paróczai Margit, Prof. Dr. Szántay Csaba, Veitz Gábor Tamás, Weber Márton. Richter Gedeon Nyrt. és A Természettudományos Oktatásért Szabó Szabolcs Emlékére Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2022. 9–13. <https://tettmesepalyazat.hu/tett-mese-konyv-2021-2-kotet> [2023. január 30.]
- [3] Mellik Éva, Bognár Péter: Mesét írni kémiából, fizikából? 500 gyerek összehozta! *Nők Lapja Café*, 2022. <https://nlc.hu/életmod/20220223/mese-kemiabol-fizikabol-meseiro-palyazat> [2023. január 30.]
- [4] Szendrői Judit: TETT-mese. *Gyerekekről felnőtteknek – Vendég a háznál* (rádióműsor). Kossuth Rádió, 2022. <https://soundcloud.com/gyerekekről-felnőtteknek/tett-mese-20220210> [2023. január 30.]
- [5] Szűcs Szilvia: Az én mesém. Anyapara, 2022. <http://anyapara.hu/az-en-mesem/> [2023. január 30.]

- [6] TETT-kutatás 2022 – Háttérinformációk. <https://tettmesepalyazat.hu/tett-kutatas-mkl> [2023. február 14.]
- [7] Ifj. Szántay Csaba: Gondolatok a természettudományosan csillogó szemek fel- és eltűnéséről. Avagy: A TETT-mesepályázatról – másként. MKL-különszám (2023) 2–21.
- [8] Bücs-Burján Nóra, Döbrentey Ildikó, dr. Laszlovszky István, Levente Péter, Molnárné Czirják-Nagy Zsuzsanna, Patkó Csaba, dr. Pellioniszné dr. Paróczai Margit, Prof. Dr. Szántay Csaba, Veitz Gábor Tamás és Weber Márton: TETT: Te és a Természettudományok – Mesés történetek. Richter Gedeon Nyrt. és A Természettudományos Oktatásért Szabó Szabolcs Emlékére Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2022. <https://tettmesepalyazat.hu/2021-tett-mese-konyv> [2023. február 6.]
- [9] Holtzer Péter és Stubnya Bence: „Én még többet is profitálok, mint a mentoráltja-im” – így segíthetik diákmentorok is a tehetséggondozást. 28. óra (podcast). G7, 2022. <https://g7.hu/podcast/20221223/en-meg-tobbet-is-profitalok-mint-a-mentoraltjaim-igy-segitetik-diakmentorok-is-a-tehetséggondozast/> [2023. február 3.]

Holtzer Péter

| peter.holtzer@sz2a.hu

A TETT-mesepályázat a Szabó Szabolcs Alapítvány szemszögéből

A TETT-mesepályázat kiírója a Szabó Szabolcs Alapítvány – teljes nevén: A Természettudományos Oktatásért Szabó Szabolcs Emlékére Közhasznú Alapítvány (1). A pályázat kezdeményezője (ötletgazdája) és támogatója a Richter Gedeon Nyrt., védnöke a Döbrentey Ildikó – Levente Péter művész alkotópáros. A Richter részéről Szántay Csaba 2020 őszén keresett meg engem, mint az Alapítvány elnökét, azzal a javaslattal, hogy intézményi szinten működünk együtt a pályázati rendszer kidolgozásában és „üzemeltetésében”. Fél perc alatt igent mondtam. Ez azóta is igen sűrű és mély, nagyjából folyamatos csapatmunkát jelent. A kiírásban, lebonyolításban, adminisztrációban, kommunikációban nagymértékben hárul ránk sok feladat, és a zsűriben is részt vesz három önkéntesünk.

Alapítványunk a természettudományos oktatás sanyarú helyzetében igyekszik több kezdeményezéssel is enyhíteni a problémákat, felkelteni a diákok érdeklődését, támogatni tanárokat, iskolákat, együttműködni tanárképző egyetemekkel és tanár szakos hallgatókkal, és nem utolsósorban mindehhez vállalati partnereket bevonni, együttműködő hálózatot is építeni. Ebbe a misztióba egyéb programjaink (például a Kémia Mobillabor, a Tansegéd.hu, a Szabó Szabolcs Természettudományos Vándorkupa, a Kémiatanári Hírlevél) mellett szervesen illeszkedik a TETT. Írásomban részint Szántay Csaba cikkéhez (2) kapcsolódok, belekapaszkodva annak néhány meghatározó üzenetébe, de ezt alapítványi tevékenységeink perspektívájából téve. Arra igyekszem rámutatni, mit is jelent a természettudományos oktatás ügyét innovatív és széles körű módszerekkel hatékonyan támogatni kívánó alapítványunk számára ez a bizonyos szerves illeszkedés.

Huszonegyedik századot a közoktatásba!

Gyakran hangzik el, hogy a közoktatás nem a huszonegyedik századi készségekre készít fel, a tanulók a csoportmunkára, projekt-munkára, kommunikációra, egyéb „soft skillre” nem kapnak elég útravalót, hogy változatlanul a porosz és frontális oktatás a domináns. A szorosan vett tárgyi tudás (de abból jó sok) átadása a fő szempont, és az IQ mellett az EQ sem elég figyelmet nem kap, sem nem gondolja az „oktatásirányítás”, hogy fontos lenne.

Az is gyakran hangzik el ugyanakkor, hogy a tanár magára zárja az ajtót, azt és úgy tanít, ahogy akar. Valójában nem ellenőrzi senki, és ha ki tudja alakítani a diákokkal azt a metódust, amelynek alapján simán eljutnak az érettségi követelményekig az érettségi idejére, abban, hogy ezen kívül mi hogyan történik, a közoktatás rideg keretei között is szinte szabad a keze.

Azt feltételezem, hogy mint mindig, a kettő között van az igazság. A közoktatás valóban nem huszonegyedik századi (egy nemrég beszélgetésben Gloviczki Zoltán korábbi oktatási helyettes államtitkár és Oktatási Hivatal-elnök, jelenleg rektor azt mondta nekem, hogy száz-száznegyven éves lemaradásban vagyunk (3)). A tananyag valóban rettenetesen sok, kismillió tantárgyra szabdalva, és a tanulók valóban többnyire illedelmesen ülnek a padban és hallgatják a tanárt, jó esetben néha felteszik a kezüket.

De nyilván nemcsak ilyen van, hanem a korszerűbb módszertanok „becsempészése” is létezik. Ez függ a tanár képzettségétől, ami lehet olyan, amilyen, elhivatottságától és még megmaradt ambícióitól (szintén annyi, amennyi), az iskola „szellemétől” és sok más tényezőtől. De azért valóban sok minden lehetséges, ha valaki tud is és akar is, és ehhez jó esetben támogatást is kap.